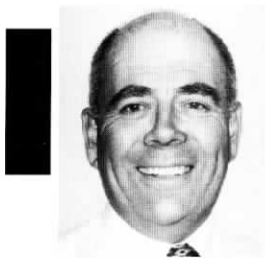


TERCAS i ett 25-årsperspektiv



**KÅSERI AV
BO LINDESTAM**

BO LINDESTAM

I april 1996 hölls i Moskva ett hejdundrande kalas när TERCAS-systemet hade varit i full drift i 15 år. Egentligen började man använda systemet redan 1979 i tester för att få en provotid och elddop under olympiaden 1980 i Moskva. Ni kanske fortfarande kommer ihåg Björnen Misha som var spelens maskot.

TERCAS

Det var Stansaabs största order, på 318,5 Milj kr. Det som skulle levereras var sammanlagt sex centraler i dåvarande Sovjetunionen, fyra för flygledning, i Kiev och Min'Vody och två i Moskva, en utbildningssimulator och en programmerings central. Ordern skrevs på den 18 september 1975 och leveranserna ägde rum successivt fram till 1981.

Och så 1981 invigdes systemet under mycket pompa och ståt och många hade kraftig huvudvärk och andra besvär flera dagar efter invigningsfesten. Ungefär detsamma upprepades nu 15 år senare. Vi var 16 svenskar, som hade arbetat i TERCAS-projektet under olika faser, som blev inbjudna till Moskva för att övervara festligheterna.

Våra ryska vänner var mycket stolta över sitt system och det kändes nästan som en stor familj som träffades för att fira en åldring. Det var säkert nästan 150 personer som deltog. Den stora familjefesten hölls på en kursgård utanför Moskva ungefär i samma riktning som den internationella flygplatsen Vnukovo, där fyra av de sex TERCAS-systemen är installerade.

Det började på ryskt manér för oss utlänningar med en liten uppvärmning på champagne, konjak och praliner. Och sen fick vi vara med om den högtidliga samlingen i den stora officiella samlingssalen. Det hölls mängder av vackra tal, och väl talad ryska är riktigt vacker, även om vi kanske inte förstod så mycket.

Alla närvarande damer nämndes vid namn och fick varsin konfektask och en ros, och alla herrarna fick ett armbandsur med en minnestext på urtavlan. Och sen bar det iväg till den stora banketten, där man inte sparade på

livets goda. Med uppträdanden av folksångare, illusionister och andra förlustelser. En riktig fest i alla avseenden.

Det mest fantastiska var att vi svenskar och några av italienarna, som varit med och levererat radarstationerna, så öppet blev inbjudna och också tilläts vara med i deras mycket uppsluppna festande. Det hölls tal om hur fantastiskt fint vi hade samarbetat för att kunna bygga ett system som fortfarande fungerade mycket bra. Det gjordes minnesutflykter till sjuttioalet och nästan alla kunde sjunga en egenkomponerad visa som i omkvädet gång på gång nämnde President Wedell.

Vi vet ju alla att det var många som på något sätt kom att arbeta med projekt TERCAS, och alla dessa kunde ju inte nämnas vid namn. Men våra ryska vänner berättade att det var så många trevliga minnen de hade haft med oss svenskar under en tid som inte var så lätt i Sovjetunionen. Nu ville man visa att vänskapen fortfarande var levande. Man särskilt bad oss, ditresta svenskar, att vi skulle berätta om deras glädje och deras tacksamhet att ha ett så bra system.

FORTSATTA FESTLIGHETER

Festligheterna fortsatte sedan dagen därpå. Det började med ett kort men intensivt besök vid radarstationen i Zimenky, där värdarna ville visa att stationen var i fint trim och sedan visa sin gästfrihet med en måltid ute i det fria, med mycket fint kallskuret och med champagne och vodka som genomgående dryck.



VID RÖDA TORGET I MOSKVA

Suck, på kvällen fortsatte det med en fest tillsammans med det fina folket från myndigheterna och ministeriet inne i Moskva. Där hittade några av oss också gamla bekanta. För där firades 20-årsminnet av det första spadtaget ute på Vnukovo 1976, med den systemgrupp som gjorde den första systemplaneringen. Men samtidigt firades faktiskt också ett 25-årsjubileum av systemprojektets start 1971.

Det är märkvärdigt, men redan 1969 hade SRT kontakter med Moskva i detta ärende, först genom Gunnar Ossian Hansson och senare genom Börje Grängsjö. USA var, i sin uttalade dubbelmoral, affärer och embargo, mycket intresserade av att det skulle bli ett amerikanskt system för flygledningen i Moskva. Man anordnade ett amerikansk-sovjetiskt seminarium i Moskva 1972 och de amerikanska företagen var säkra på att få en order inom något år. Några av oss lärde känna våra blivande ryska kunder redan vid denna tid, bl.a. vid ett besök i Stockholm och vid några konferenser ute i Europa.

Det sovjetiska systemprojektet drogs igång 1971. Redan 1972 fick Stansaab, som av ryssarna hade identifierats som mycket systemkunnigt, besöka Moskva för inledande förhandlingar. Men det var inte bara att köpa för kunden och sälja för en leverantör.

Kunden var helt enkelt inte beredd att köpa, för man visste inte vad man behövde och vad man ville ha. Det

som blev Stansaabs stora fördel var att företaget hade tålamod att faktiskt utbilda kunden under de kommande två åren. Det kallades ju förhandlingar, men det var i stort sätt en utbildning i systembygge.

Konkurrenterna var där och nafsade hela tiden och spänningen hölls affärsmässigt hela tiden på topp. Amerikaner och fransmän har säkert hjälpt den ryska kunden att få bättre funktioner från Stansaab, genom att lova guld och gröna skogar för att väcka intresse. Fortfarande vid denna tid var de amerikanska bolagen helt säkra på att få ordern.

Men vi tror att det var många i det ryska projektet som blev mycket lättade när ordern skrevs med Stansaab den 18 september 1975.

ETT GIGANTISKT ARBETE

Och nu började ett gigantiskt arbete att realisera alla de tekniska och operativa idéer som hade diskuterats under "utbildnings"- och kontraktsfaserna. Det skulle byggas hus och där engagerades BPA. Det skulle köpas radarstationer och det blev Selenia som fick leverera. Talkommunikationssystemet levererades av Teli i Nynäshamn. Kraftenheter köptes från ASEA och radomer från Norge.

Företaget behövde mycket folk för att göra jobbet. Det blev många som anställdes under denna tid. Det ser man

MOSKVA ACC



inte minst om man tittar i gamla nummer av Stansaab-Journalen. Idag är det ju fortfarande en tid kvar tills att dessa kolleger kan få bli medlemmar i Veteranklubben. Men de kanske kan få stå på tillväxt.

Många av våra kolleger fick långtidsplaceringar på olika platser i Sovjetunionen i anslutning till centralerna eller radarstationerna. Och i Moskva byggdes en liten svensk koloni upp med ett kontor och en skola. Det inte minst viktiga var ett ställe där man kunde få något gott att äta. Och det är många fantastiska minnen om alla upplevelser i österled som kan berättas. Många gjorde också slag i saken och hemförde sin äkta hälft från dessa trakter. Och på det sättet visade man praktiskt vad man menar med mellanfolklig vänskap, ett ämne som ofta blir föremål för skålande vid alla dessa fester.

Sakta och med en lång rad oförutsedda händelser på vägen byggdes sedan centralerna upp, bit för bit. Ett bygge i Sovjetunionen, och för den delen även i det nutida Ryssland, ser inte ut som här hemma. In i det sista ställer man sig frågan om man håller på att bygga eller att riva huset. Men byggnaderna blev faktiskt mycket lyckade, så lyckade att man i början fick leverera många omgångar sanitetsporslin, innan man kunde få stopp på stölderna. Det fanns säkert en svart marknad för vitt svenskt sanitetsporslin på den tiden.

NYA GODA VÄNNER

Och sakta började våra kunder, som nu var våra vänner att lära sig hur systemen skulle fungera och slutligen fungerade allt som det skulle. Det första operativa systemet blev Min'Vody nere vid kanten av Kaukasus, därefter blev Kiev färdigt och sen kom Moskvasystemen.

De amerikanska företagen, med Sperry-Univac i spetsen, som förlorat den sovjetiska affären, var däremot inte våra vänner längre. Det finns starka tecken som tyder på att de startade den kampanj som sedan mynnade ut i den segdragna konflikt som berörde exportlicenserna för dessa system. De amerikanska företagen skulle ju i den sanna amerikanska dubbelmoralen inte ha haft några problem med licenserna, men en uppstickare från Sverige, som dessutom tar affärer mitt framför näsan, skulle få problem.

Mycket har skrivits och mycket har spekulerats kring dessa frågor. Kanske gjorde Ericsson helt rätt när man formellt tog på sig skulden och betalade de utmätta böterna för att få hela saken ur världen. Men det dröjde faktiskt över sju år innan lugn rådde igen.

På 15-årsjubileet var det den säkra funktionen som



TERCAS SIMULATOR

firades. Ingvar Bäckman och den lilla enheten, Datasaab Contracting, som skött relationerna under åren och senare även Systemintegrering som fått en rad tilläggsarbeten kan ta åt sig en stor del av äran att vi nu har så goda vänner i det stora landet i öster.

Som en särskild gest mot oss gästande svenskar blev vi bjudna ut till fackföreningens datsja. Den ligger långt utanför Moskva. Där undfågnades vi med det mest delikata som de särskilt anlitade damerna på platsen kunde förmå. Det blev en helt fantastisk upplevelse, gastronomiskt, men även totalt med barnkör som sjöng ryska folkvisor och hela atmosfären av nyvunnen rysk frihet. Språket sätter litet krokben, men det fanns ju medel som lossade tungornas band.

Vi förstod att det som gjort störst intryck på våra ryska vänner under uppbyggnaden av TERCAS var att vi var mycket fokuserade på att ge kunden en bra lösning. Deras erfarenheter från andra köp har gjort att de är mycket trötta på lycksökare. Och också på en annan typ av leverantörer som först alltid tittar i kontraktet för att därefter säga nej. Dessa göra sig inte heller besvär.

Framtiden för de ryska flygledningssystemen är inte enkel. Det behövs ständiga utbyggnader, men det största problemet är att det inte ännu finns tillräckligt med pengar till detta i det nya Ryssland.